

forfærdede over denne skrækelige kvinde, som trængte ind i deres dagligstue for at lære presten at læse i bibelen. Det gjorde mig godt at komme ud igen i fri luft, efter at jeg havde fundet preste-boligen saa kvælende opfyldt af forskruet, indsnævret, gammel-testamentlig lutherdom.

Det, som jeg havde skrevet, »Det svenske presteskabs nyeste bedrift«, lod jeg trykke; det var udtryk for voldsom forargelse, men det fyldte kun et eneste ark. Jeg vil derfor mindre kalde det et skrift end et skridt; det var en handling, — at jeg med posten oversendte eksemplarer af det til Sveriges tolv biskoper, og til Norges seks biskoper, samt til Danmarks syv biskoper, samt til Islands biskop.

Læses det virkelig om saa mange? — kvinder? — at de saaledes kaster hansken til seks og tyve — 26 — biskoper paa en gang!

(Fortsættes)

I Anledning af Retsreformen.

Nu er vi atter komne et Aar længere ind i det saakaldte oplyste 20de Aarhundrede. Mangt og meget er skabt og udfundet af menneskeligt Snille i det forløbne Aar, men er vi voksede kendelig i Humanitet og Retsind? Vil ikke Nissen med alle Fortidens Dumheder paany stikke Hovedet i Vejret og atter hævde sin Plads i 1902?

Herhjemme venter vi i dette Aar at faa Retsreformen gennemført. Gid den maa betegne et virkeligt Fremskridt i Humanitet, saa at det demokratiske Danmark kan vinde et Hestehoved frem for de Kulturlande, som endnu venter paa deres Reformers.

Naar man ser hen til de Domme, som hidtil er fældede rundt om i Evropa, synes man, at der er haabløst langt til en human Retspleje. Var det nu f. Eks. rigtigt af Fransk-mændene at dømme den formentlige Masse-morder Brière til Døden? Var han skyldig? Han har jo ikke tilstaaet, tværtimod erklærede han til den forsamlede Jury: »Mine Herrer, De har dømt en uskyldig!« »Ja,« svarede der, »men alle Indicier var imod ham.« Det er sandt. Sligt har dog været Tilfældet før, og desuagtet har det et Aaremaal efter vist sig, at der var begaaet et Justitsmord. Kan det samme ikke være sket igen? Kan man overhovedet være sikker paa en Handlings Fuldbyrkelse, god eller ond, hvor ingen Tilstaaelse foreligger? Alt menneskeligt er upaalideligt, selv en Tilstaaelse, der ikke er givet uden Pres, og givet, uden at det tilstaaede er psykologisk forklarligt. Burde man i saadanne Tilfælde udsige en afgørende Dom? Absolut ikke, det passer ikke med det Niveau, som skulde være det 20. Aarhundredes. Kun naar den anklagede — saa vidt menneskelig lagttagelse rækker — kan siges at have afgivet sin Bekendelse tvangsfri og bevidst, kun da kan der med moralsk Ret fældes en Dom. — Det er naturligt, at et Individ, der synes farligt for Samfundet, ikke kan være paa fri Fod og saaledes muligvis bringe Ulykke og Fordærvelse over dette, men at straffe det med Døden, naar man ikke er saa overbevist, som Mennesker overhovedet kan blive, er ubetinget forkasteligt, blandt andet fordi man ved en saadan Dom umuliggør fremtidig Oprejsning, hvis man har taget fejl. Dødsstraf er overhovedet uværdig for et Kultursamfund; den er en Rest af Fortidens Barbari. Man kan selvfølgelig ikke frikende en anklaget, som alt vidner imod, blot fordi Tilstaaelsen mangler; men i tvivlsomme Tilfælde burde Dommen kun gaa ud paa en Varetægtsarrest for Samfundets Skyld.*) Har man derimod en Tilstaaelse fra et normalt og tilregneligt Individ, saa har dette Individ ved sin Tilstaaelse givet Samfundet Ret til at straffe det; det har selv overtaget Ansvar for, hvad der vil ske, og hvis det af en eller anden Grund paatager sig Skylden for en Forbrydelse, som det ikke har begaaet, og lider Straffen derfor, kan det alligevel ikke være Tale om Justitsmord.

Der er megen Brist i vore saa-

kaldte Kultursamfund, de trænger aabenbart til nye Hjærner. Meget vil utvivlsomt ændres til det bedre, naar Kvinderne faar Del i Administrationen, ikke mindst paa Retsforholdenes Omraade. Det er taabeligt, at Regeringen herhjemme, der ellers viser sig saa frindsindet, betænker sig paa at optage Kvinder i Lovforslaget om Nævninger. Danmark savner sikkert ikke intelligente Kvinder, der besidder den nødvendige Dannelse og Erfaring for at gøre Fyldest paa dette Felt. Men at de skal holdes ude, fremgik tydelig nok af Justitsministerens Udsagn, at Tiden ikke var moden endnu. Naar bliver den det? Naar vil den Tid komme, hvor den almindelige Stemning i den mandlige Verden bliver for Kvindernes Delagtighed i Samfundets Administration? Denne kommer ikke, før den kvindelige Medvirken i Administrationen er en fuldbyrdet Kendsgerning, der har vist sine Frugter. Flertallet bøjer sig for det, der er et Faktum, men strider af al Magt imod fremtidige Reformers Skak Kvinderne vente, til Majoriteten knæ-sætter dem, kommer de til at vente i al Evighed. Reformen bæres kun frem af de faa, der har det Klarsyn, det Mod og den Uselviskhed, som netop Gennemsnitsmenneskene savner; disse udgør Massen, der skal overvindes under Kulturens Nydannelser. Senere bliver de til en smuk Hale for de sejrende Reformatorer.

Julie Kiel.

Annie Besant.

Annie Besant blev Moder til to Børn, en Søn og en Datter. Da denne var 7 Maaneder, blev hun saa haardt angrebet af en Børnesygdom, at hun ofte var Døden nær: og Synet af dette lille Væsens store Lidelser gav Anledning til den første, store Krise i Annie Besants indre Liv, idet hendes Tro paa en kærlig, retfærdig Gud blev rystet i sin dybeste Grund.

I de lange Nætter, da hun i Bøn kæmpede for sit syge Barn og for sin vaklende Tro, gennemgik hun de Lidelser, som kun de kender, der selv har gennemgaaet lignende Storme; Uger og Maaneder varede denne Sjæle kval, thi kun Fod for Fod og med blødende Hjærte begyndte hun at betrede den Vej, der førte hende bort fra alt, hvorpaa hun indtil nu havde bygget sit Liv. Men i disse kvalfulde, søvnløse Nætter vandt hun den Liverfaring, der sætter hende i Stand til at dømme mildt og forstaaende om Andre. Hun skriver saaledes i »Nogle Livsproblemer«: »Mange religiøse Mennesker har for Skik at tale haardt om Vantro; saadanne Religiøse har sikkert aldrig i dybeste Alvor staaet grublende overfor de Problemer, som den Vantro forgæves har anvendt sin Tankes største Kraft for at prøve paa at løse; de har sikkert aldrig følt den bitre Fortvivlelse, der overvælter Tanken og Hjærtet, før det Menneske, der engang har troet, kan sige, at han ikke længere troer, før han, i den dybere Troskab mod sin Sandhedserkendelse, maa opgive Troskaben imod sin Trosbekendelse.«

Hun læste alle de kristne Værker, som hun haabede kunde tilbagegive hende det tabte Fodfæste; hun rejste til Oxford, i det Haab, at en personlig Sammenkomst med den gamle Dr. Pusey — anset for at være den lærdeste og mest fremragende Teolog indenfor den engelske Højkirke — skulde kunne kaste Lys ind i det Mørke, hun følte sig omgivet af; alt forgæves — ét for ét svandt Kirkens Dogmer, og hun følte sig som svævende i det tomme Rum — sønderknust, fortvivlet.

Som værende en Præsts Hustru blev det krævet af hende, at hun skulde deltage i Nadverens Sakramente. Det var hende umuligt — thi det forekom hende at være det samme som at svigte sin Sandhedserkendelse, og hun afslog det bestemt. Dette var noget aldeles uhørt i de Kredse paa den Tid, og hendes Mand og hans Slægtninge stillede hende Valget mellem at underkaste sig eller forlade sit Hjem og sin Søn — Datteren maatte hun foreløbig beholde. Hvad dette vilde sige for en Kvinde med hendes Opdragelse og

hendes dybe Følelse, vil enhver kunne tænke sig; men at følge sin Sandhedserkendelse, at være tro imod sig selv, var hende dengang som bestandig senere den højeste Pligt, og hun tog Konsekvenserne af sin efter de mange Kampe vundne Overbevisning fuldt ud og blev lovformeligt skilt fra sin Ægtefælle.

Et Aar levede hun med sin lille Datter i sin Moders Hjem; saa døde denne, og en meget haard Kamp for det daglige Brød blev nu Annie Besants Lod. At en 26aarig Kvinde i hendes Stilling havde forladt Mand og Søn blev betragtet omtrent som en vanærende Handling, og den Hjærteløshed og Uretfærdighed hun mødte fra mange »Troendes« Side, drev hende længere og længere over i de »Vantros« Lejr. Hendes Verdensanskuelse blev mere og mere den videnskabelige Ateists. Hun led ofte Sult i disse trange Aar — og lagde gennem disse Erfaringer Grunden til sin senere rastløse Virksomhed for alle hungrige og elendige.

Den ydre Anledning til hendes offentlige Optræden som radikalistisk Taler og Forfatter var hendes Bekendtskab med Charles Bradlaugh. I 1874 tilbød han hende en Plads som Medarbejder ved »The National Reformer«; hun holdt i 1875 en Forelæsning om »The True Basis of Morality«, som blev trykt og solgtes i 70,000 Eksemplarer, og hun holdt regelmæssige Foredrag i »The Secular Society« — en frireligiøs Forening. Hendes Ry voksede hurtigt; men hendes Optræden som Forkæmper for Ny-Malthusianismen vakte en ny Storm imod hende. Den Mangel paa Forstaaelse af, hvad det havde kostet hende at træde i Skranken for en Anskuelse, der stred imod hendes inderste Natur, den Miskendelse af de Motiver, der havde ført hende til dette Skridt — der havde til Følge, at hendes Datter blev hende frtaget ved et juridisk Magtsprog — var maaske en af hendes Livs bitreste Erfaringer.

Imidlertid var det de nationale økonomiske Spørgsmaal, der optog hende i stedse højere Grad, og hun førtes gennem sine Studier fra Radikalisme til Socialisme. — Dette var det samme som atter at trodse Verdens Dom, atter at staa paa bar Bund i økonomisk Henseende og gaa en uvis Fremtid imøde, atter at bryde Venskabsbaand — men ogsaa dette Offer maatte hun bringe sin utrættelige Søgen efter Sandheden, og ved det bekendte, store Masse-møde paa Trafalgar Square 1886, hvor Tusinder af arbejdsløse var forsamlede, træffer vi Annie Besant, først som den beundrede Taler, dernæst som den utrættelige Lindrer af den Nød, som Politiets væbnede Indgriben forarsagede. Her traf hun første Gang William Stead, Redaktøren af »Pall-Mall-Gazette«, som siger om hende i »Review of Reviews« (1891): »blandt nulevende Kvinder turde det være yderst faa, som ejer rigere Elementer til en kristen Helgen end denne, den kristne Tros ivrige Modstander — i hende banker et Hjærte, opfyldt af denne varme Kærlighed til Sandhed, Retfærdighed og Frihed, som kun findes hos udvalgte Sjæle.«

Hendes Virksomhed i disse Aar som Taler og Forfatter havde været aldeles forbausende. Man kan faa en Forestilling om Alsidigheden af hendes Studier, ved at gennemse en Fortegnelse over de Skrifter, hun udgav — de fylder flere Sider i et Bog-Katalog — som omfatter de mest forskelligartede Emner; historiske, mytologiske, videnskabelige, skønlitterære, religiøse og social-politiske. Hun glemte sig selv i sit rastløse Arbejde for andre; men hun havde ikke i den videnskabelige Ateisme fundet Tilfredsstillelse for sin dybeste aandelige Trang saalidt som Løsning paa Tilværelsens Gaader. De store Spørgsmaal: Hvorfra? Hvorhen? Hvorfor? var stadig ubesvarede.

De hypnotiske og mesmeriske Fænomener blev nu Genstand for hendes Studier; men det var først i Mad. Blawatskys »The Secret Doctrine«, at hun fandt en Basis for Undersøgelse, som gjorde Vejen klar. Med sin sædvanlige Grundighed underkastede hun nu saavel de teosofiske Lærdomme som Mad. Blawatskys foregaaende Liv og Virksomhed en samvittighedsfuld Undersøgelse; og hvis hun ikke havde fundet alle de

Beskyldninger for Bedrageri, der udslyngedes mod Mad. Blawatsky, fuldstændig ugrundede, kunde et Menneske med en saa grundet Karakter, som Annie Besant hele sit Liv havde lagt for Dagen, aldrig have sluttet sig til Teosofien. Hun gør i et Brev til William Stead udførlig Rede for de Motiver, der førte hende til sit nye Standpunkt; hun siger: »Jeg maa tilføje, at jeg længe har været bekymret for, hvad der ligger bagved hele min Stræben for politiske og sociale Reformers. Min — og mange andres — Socialisme var Broderkærlighedens og Lighedens; men hos mange var den Hadets og Klassefjendskabens, og jeg maatte ofte tænke paa, om det var muligt, at der kunde opstaa noget godt af Had. Jeg saa, hvorledes mange af de fattige var lige saa hengivne til Nydelse og ligesaa selviske som de rige, og der kunde gaa en kold Gysen igennem mig ved Tanken om, at Dyret i Mennesket kunde komme til at hindre Gennemførelsen af nogle af de mest ophøjede Idéer. — Her kom Teosofien, ligesom en Lysstraale, med sine Beviser for Menneskets højere Natur, og dens Lære om Muligheden af, at Mennesket kunde udvikle og — saa at sige — oparbejde denne højere Natur, gav Haabet fast Grund under Fødderne. Maa det tillades mig at tilføje, at Teosofiens Krav paa grænseløs Opofrelse for Menneskeheden — et Krav, stillet til alle dem, som har Mod til at forsøge paa at fyldestgøre det — tilfreds-stillede mig, tilfreds-stillede min inderste Naturs dybeste Trang, den, at tjene som Løsepenge for Slægten. Jeg følte med et Ord, da jeg mødte Teosofien, at jeg nu først har fundet den Vej, jeg har søgt hele mit Liv.«

Med disse Annie Besant vil jeg slutte min korte Skildring af hendes stormfuldt bevægede Liv. Hun var nu rede til at begynde det Arbejde, som jeg i Begyndelsen af denne Artikel angav som den ene Del af hendes Livsopgave, nemlig: at slaa til Lyd for »den gamle Vidsdomslære« overfor Vestens Kulturfolk; og dertil havde hun Betingelser som faa. Hun havde gennemlevet omtrent alle en moderne Aands sociale, filosofiske og religiøse Udviklingstrin, og hendes Erfaring var derfor saa rig, at det med Sandhed kan siges om hende, at næsten intet menneskeligt er hende fremmed; hendes store, intellektuelle Begavelse og vældige Energi har gjort det muligt for hende at tilegne sig Kundskaber paa mangfoldige Omraader i en saadan Udstrækning, at det med Rette kan siges, at hun staar paa Højden af sin Tids Dannelse; medfødt Veltalenhed og en personlig Fremtræden, som gør et stærkt Indtryk paa de fleste aandeligt interesserede Mennesker — alle disse Faktoreres Samvirken har gjort det muligt for hende i de sidste 10 Aar at udføre et Arbejde, som alene rent ydre set er fænomenalt. Skønt hun næsten bestandig er paa Rejser mellem Evropa og Indien, begge Steder virkende som Foredragsholder, udsendes der stadig Bind paa Bind som Resultat af hendes Forfattervirksomhed. Jeg skal her blot nævne: »Building of the Kosmos and other lectures«, »The Self and its Sheaths«, »Man and his Bodies«, »The Path of Discipleship«, »In the Outer Court«, »Reincarnation«, »Karma«, »Four Great Religions«, »The Ancient Wisdom«, »Dharma, or the Meaning of Right and Wrong«, »The Evolution of Life and Form«, »Some Problems of Life«, »Esoteric Christianity«, »Thought Power, its Control and Culture«, — foruden en Mængde Brochurer og Artikler til »Theosophical Review«, »The Theosophist« og til hendes eget Maanedsskrift: »Central Hindu College Magazine«*).

Billedet viser hende i en Dragt, som bæres af hinduiske Lærere; hun bærer denne Dragt, fordi hun, som ovenfor berørt, føler det som en Del af sin særlige Mission — og maaske som den største — at virke for Genopbyggelsen af Indiens gamle Kultur paa dens nationale Grundvold. Det

*) Hendes teosofiske Livssyn forandrede aldeles hendes Syn paa Ny-Malthusianismen, og det er meget betegnende, at hun derfor offentlig tilbagekaldte sine tidligere Anskuelser og ofrede store Summer for at forhindre Salget af de Skrifter, hvori hun forfægtede dem.

*) Brière er senere benaadt med livsvarigt Strafarbejde. Red.